

Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se
Ert dnr: S2020/05758/SOF

Remissvar avseende Stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende – förslag till bestämmelser rörande bl.a. omedelbar placering, sekretess och skolgång (Ds 2020:16).

Sammanfattning

Länstyrelsen Östergötland ställer sig positiv till skrivelsen och höjd ambitionsnivå och offentligt ansvarstagande för barn i skyddat boende. Barn i skyddat boende ska ha tillgång till fungerande stöd/vård/skyddskedja och få sina rättigheter och behov tillgodosedda. Vi är positiva till föresatsen att i större utsträckning kunna skydda barn i dessa situationer och som medför att barns ställning som eget rättssubjekt när de vistas i skyddat boende stärks.

Vi tillstyrker och ställer oss positiva till flertal förslag i skrivelsen med undantag för:

- Länstyrelsen tillstyrker inte förslaget som rör 3.1.2 om bestämmelser om handläggningen. Vi ser tveksamheter kring att den andra vårdnadshavarens samtycke ska inhämtas eller utredas inom en månad. Vi bedömer att det är en kort period för att hinna kartlägga situationen och utvärdera på vilket sätt man bäst tillgodoser barnets behov av stöd och skydd. Om bedömningen blir att placeringen och vården därefter ska ske med samtycke, finns risken att barnet inte kan skyddas tillräckligt. Detta då även den andra vårdnadshavare får rätt till insyn och medbestämmande kring vården.
- Vi menar vidare att grundproblemet kvarstår, det vill säga att föräldrarätten och rätten till privat- och familjeliv för en vårdnadshavare går före barnets rätt till en trygg uppväxt fri från våld. Rättssäkerhet lyfts framförallt kopplat till den våldsutövande vårdnadshavarens bestämmanderätt, inte när det gäller barnets rätt till skydd och vård i en mycket utsatt situation. Vi saknar därför en mer uttömmande diskussion kring vilka skrivningar i Föräldrabalken som skulle kunna användas och förstärkas för att ge bättre förutsättningar för en förälder att skydda barnet från den andra föräldern, utan den strikta tidsram som gäller enligt förslag i skrivelsen.

Inledning

Länstyrelsen har i sitt tidigare remissvar Ett fönster av möjligheter – stärkt barnrättsperspektiv för barn på skyddat boende SOU 2017:112 daterat 2018-05-14, avstyrkt förslaget om att inhämta samtycke från barnets båda vårdnadshavare inför en placering. Länstyrelsen föreslog att socialnämnden tryggar skyddet och placeringen av den våldsutsatta och barnen först, och sedan hör den andra vårdnadshavaren om samtycke under utredningstiden.

Att barn får skyddat boende som egen insats förstärker barnrättsperspektivet. Att begära samtycke inför placering av barn som utsätts för våld, av den andra vårdnadshavaren, är enligt vår bedömning inte förenligt med ett barnrättsperspektiv. Barnrättsperspektivet är ofta sammanlänkad till kvinnorättsperspektivet när det gäller barn i skyddat boende. Det är våldsutsatta kvinnor som tar med sig sina barn för att söka skydd hos socialnämnden eller hos kvinnojourerna i landet. Kvinnors rättigheter och skyldigheter som förälder att skydda sina barn från att bevittna och utsättas för våld bör stärkas och värnas från samhällets sida.

Länstyrelsen Östergötland ställer sig positiv till skrivelsen och den höjda ambitionsnivå och offentligt ansvarstagande för barn i skyddat boende. Barn i skyddat boende ska ha tillgång till fungerande stöd/vård/skyddskedja och få sina rättigheter och behov tillgodosedda. Vi är positiva till föresatsen att i större utsträckning kunna skydda barn i dessa situationer och att barns ställning som eget rättssubjekt när de vistas i skyddat boende stärks.

Länstyrelsen Östergötlands synpunkter

2 Författningsförslag

2.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

Länstyrelsen tillstyrker förslaget om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade. Det är nödvändigt att kommunens ansvar för LSS-insatser omfattar såväl barn som placeras i skyddat boende med en vårdnadshavare som vårdnadshavaren själv.

2.7 Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)

Länstyrelsen tillstyrker förslaget om ändring i skollagen (2010:800). Vi anser att förslaget om att socialnämnden med endast den ena av två vårdnadshavares samtycke ska få besluta om val eller byte av skolenhet med anledning av att barnet placeras i ett skyddat boende är förenligt med ett barnrättsperspektiv.

3.1 Barns placering i skyddat boende med endast en av två vårdnadshavares samtycke

3.1.1 Barn ska kunna placeras omedelbart i skyddat boende

Länstyrelsen tillstyrker förslaget. Det är bra att placeringen av barnet formaliseras, för att försäkra att barnet ses som en egen individ i behov av stöd och skydd. Samtidigt är det viktigt att inte försvåra för vare sig den våldsutsatta eller barnet. En förälder har ett ansvar att skydda barnet från skadliga miljöer och inte till exempel tvinga barnet till umgänge med en våldsutövande förälder.

Ur skyddssynpunkt är det avgörande att samtycke inte ska behöva inhämtas innan en omedelbar placering i skyddat boende sker. När en kvinna med barn väl söker samhällets skydd ska så lite hinder som möjligt finnas i hennes väg. Risken finns annars att det ökar kvinnans tvekan inför att lämna samt, påverkar våldsutsatta kvinnors egenkraft och egenmakt att skydda sig och sina barn negativt. Det riskerar att leda till att de tvivlar på sin egen förmåga att befria sig från våldet. Placering måste säkras, tryggas och garanteras först för våldsutsatta och barnet/barnen.

3.1.2 Bestämmelser om handläggningen

Länstyrelsen tillstyrker inte förslaget. Vi ser tveksamheter kring att den andra vårdnadshavarens samtycke ska inhämtas eller utredas inom en månadsperiod. Vi bedömer att det är en kort period för att hinna kartlägga situationen och utröna på vilket sätt man bäst tillgodoser barnets behov av stöd och skydd. Om bedömningen blir att placeringen och vården därefter ska ske med samtycke, finns risken att barnet inte kan skyddas tillräckligt. Detta då även den andra vårdnadshavare får rätt till insyn och medbestämmande kring vården.

3.1.3 Om socialnämndens ansvar för barn som placeras medelbart i skyddat boende

Att det kan finnas risker kopplade till vårdnadshavarens rätt till insyn belyses inte tillräckligt i skrivelsen och de förslag som läggs. Det är exempelvis problematiskt att en placering i skyddat boende enligt de föreslagna bestämmelserna inte ger möjlighet för socialnämnden att besluta om umgängesbegränsningar eller att vistelseorten inte ska röjas för vårdnadshavare. Motsvarande behov kan inte mötas genom bestämmelser i 6 kap. 7–8 §§ SoL, som enligt förslaget ska reglera innehåll och utformning av vården. Det kan således finnas anledning att göra större förändringar i nuvarande lagstiftning, än enbart en ny placeringsform, för att stärka barnrättsperspektivet för barn i skyddat boende. Länstyrelsen önskar vidare betona vikten av att bestämmelsen ”omedelbart” tydligt definieras för att undvika att begreppet tolkas olika.

3.1.4 Vårdnadshavarens beslutanderätt i frågor som kräver samtycke under vistelsetiden

Länstyrelsen tillstyrker och instämmer i förslaget och ser att det också kan underlätta i att kunna ställa krav på kommuner att ta emot barn som bor i skyddat boende i kommunen.

3.1.5 Prövningen av barnets bästa enligt 6 kap. 13 a § FB och 3.1.6 Prövning enligt Europakonventionen

Vi saknar en mer uttömmande diskussion kring vilka skrivningar i Föräldrabalken som skulle kunna användas och förstärkas för att ge bättre förutsättningar för en förälder att skydda barnet från den andra föräldern, utan den strikta tidsram som gäller enligt förslag i skrivelsen.

Vidare menar vi att stort fokus i skrivelsen läggs på vårdnadshavares rättssäkerhet och rätt till privat- och familjeliv, och betydligt mindre på barns rättssäkerhet när det gäller rätten till skydd och en trygg uppväxt. Det speglas bland annat i de domar som refereras i framförallt i avsnitt 3.1.6. Viktigt att notera är att många av dessa domar är från tiden innan Istanbulkonventionen trädde ikraft.

Länsstyrelsen vill vidare betona vikten av vårdnadshavarens skyldigheter att tillgodose barnets behov av trygghet och stabilitet uttrycks tydligare i frågan om de faktorer som socialnämnden ska beakta vid beslut mot den ena vårdnadshavarens vilja. Framför allt i frågan om att risken för att barnet hamnar i en lojalitetskonflikt gentemot vårdnadshavare ska beaktas. Nuvarande lydelse ses riskera att barnets bästa får stå tillbaka i förhållande till brister i vårdnadshavarens föräldraförmåga.

3.3 Ändringar i lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget att kommunernas ansvar för insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade ska gälla även för en person som till följd av ett beslut av kommunen är bosatt i ett skyddat boende i en annan kommun. Det är viktigt att tydliggöra kommunens ansvar.

3.4 Ändringar i socialförsäkringsbalken kan behöva övervägas

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget. Socialförsäkringsbalkens bestämmelser om barnbidrag, bostadsbidrag och underhållsstöd kan behöva ändras för att förslaget att införa skyddat boende som en ny placeringsform ska bli så ändamålsenligt som möjligt. Behovet av sådana ändringar bör dock ses över i ett annat sammanhang, enligt förslaget.

Länsstyrelsen anser att det är av yttersta vikt att översynen och därmed behövliga förändringar inom området sker skyndsamt. En viktig utgångspunkt i detta sammanhang är att det finns kunskap om hur ekonomiskt våld uttrycker sig och hur ekonomi används som maktmedel för att utöva våld och därmed förhindra ett uppbrott från en våldsamt partner. Översynen måste bland annat ske i ljuset av den, i många fall akuta placeringen av mor och barn, samt eventuellt förekommande ekonomiskt våld i relationen före och efter placeringen. Här anser Länsstyrelsen att det kan finnas behov av tydliga rekommendationer som stöd för kommunerna. Det är viktigt att samhället motverkar att skyddsökande hamnar i en skuldfälla som en sekundär konsekvens av att de brutit upp från en våldsamt relation och skyddat sig själv och sina barn.

3.5 Barn och unga i skyddat boende ska ha rätt till utbildning i vistelsekommunen

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget. Det är bra att folkbokföringsadressen inte ska behöva ändras för att barnet ska få rätt till utbildning.

5.1.3 Konsekvenser för kommuner

Konsekvensbeskrivningen tar inte hänsyn till kostnader för placeringar, som redan idag är betungande för kommunerna. Förslagen innebär till exempel att högre krav kommer att ställas på skyddade boenden vad gäller bemanning, kompetens med mera, vilket med stor sannolikhet medför att kommunen behöver betala en högre avgift. Det ska inte utgöra ett hinder för förslagen, men måste likväl tas i beaktande för att säkerställa att det finns goda förutsättningar för att implementera dem. Därför behöver rimligen ökade ekonomiska kostnader tas hänsyn till i en konsekvensbeskrivning.

Ärendets beredning

I detta ärende har länsråd Ann Holmlid beslutat efter föredragning av utvecklingsledare Maha Eichoue. I den slutliga handläggningen av detta ärende har även följande deltagit: enhetschef för social hållbarhet Linda Pergelius Thorbjörnson, utvecklingsledare Mäns våld mot kvinnor Martina Gavranovic och Johan Landstedt, samt sakkunnig Nationella kompetensteamet mot hedersrelaterat våld och förtryck Christina Malmqvist.

Detta beslut har bekräftats digitalt och saknar därför namnunderskrifter.

Ann Holmlid
Länsråd

Maha Eichoue
Utvecklingsledare Mäns våld mot kvinnor

Så här hanterar länsstyrelsen personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa finns på www.lansstyrelsen.se/dataskydd.